



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XII. Num vitalis calor ab eleme[n]tari distinguatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

NVM VITALIS CALOR

ab elementari distinguatur.

CAPVT XII.

Verum quod plurima eget contempla-
tione diligentique prorsus explica-
tione, illud est; An cum horum duo-
rum calorum alter ab altero minimè
distinguitur natura, eorum vterque
ab illo primo elementari & igneo differat, quem
exinnata elementorum temperatione in iuuen-
tium corporibus inesse dictum est. An inquam vi-
talis calor sit tanquam flamma, qua primigenius
humor continenter cōsumatur; an verò diuini-
or alia qualitas qua viuentium tota natura & humor
ipse foueatur.

Prima opinio.

Inter veteres, tum Philosophos, tum Medi-
cos, fuisse permultos, qui calorem illum, quo
res cunctæ iustinentur, esse naturam flammæ ar-
bitrarentur; auctor est Galenus in lib. de Mar-
core cap. 3. Quorum sententiam post confir-
marunt Magnus Albertus in 2. lib. de animalibus
tractat. 1. cap. 4. & Marcus Anthon. Zima-
ra in explicatione 6. contradictionis in 12. librum
Metaph. cum vitalem calorem affirmarunt eius-
dem esse naturæ, & speciei cum calore igneo &
elementari. Quod Aristoteles quoque & illius
interpretes sensisse cuiuspiam videri possint in tex.
41. libri 1. de anima, & cap. 7. libri 2. de parti-
bus animalium; Dum animam quidem dixit præ-
cipuam esse ac principem nutritionis & accre-
tionis causam; sed ignem tamen concessit esse
causam & velut instrumentum. Et in tex. 130.
ignis dicitur sensibus omnibus inesse, quia ni-
hil sine calore sentire potest. Effectus enim
omnes admirabiles, quos in viuentibus cerni-
mus, vt alimenti coctionem, attractionem, fer-
rus formationem, & alios his similes, fieri ab
hoc calore inquirunt; non vt calor simpliciter
est, sed vt est anima instrumentum, atque ab
hac superiore causa regitur. Ex qua ipsa vni-
one fieri putant, vt non adurat neque consumat
humorem, sed foueat potius & viuificet: nec
ad partes solum superiores, sed ad omnia mem-
bra trahat, cunctasque viuentium operationes
exequatur.

Consultatio.

Quorum hominum oratio atque sententia mi-
hi nunquam probata est. Nec adduci possum,
vt credam, illud ipsum, quod est certissimum
vitæ instrumentum, perniciem nobis in omni vi-
ta machinari, eandemque causam esse vitalem
atque mortiferam. Præclare namque vrget Ga-
lenus, flammam seu calorem igneum ex corrup-
tione materiæ, quam depascit, ortum habere:
voracemque esse ac vim habere perdendi
tantum materiæ, qua altur; nullam verò re-

Aficiendi. Secus calorem natium; qui mate-
riam suam conseruat & fouet atque ab omni ca-
lamitate defendit: quin etiam magnopere au-
get & reficit naturaque patrimonium locuple-
tius facit. Et in 8. libro de Hippocratis & Pla-
tonis decretis capite 7. Si ab igne, inquit, cibo-
rum coctio, digestio, sanguificatio, & nutritio
fieret; melius & citius etiam in febrientibus om-
nia hæc conspicerentur absolui. Addit ex Hy-
pocrate, in prima ætate plurimum abundare
natum calorem: ventres hyeme ac vere cali-
dissimos esse; contra ætate & iuuentute ig-
neum copiosorem sentiri. Platonemque repræ-
hendit, quod innatum calorem appellasset ig-
nem.

Quocirca is auctor tum his locis, tum in ex-
positione 14. Aphorismi 1. lib. & alibi sæpè du-
plicem hunc in iuuenibus calorem distinguit:
& natium ait ætæ & aquæ esse substan-
tiæ, & propterea in spiritu & sanguine ac pitui-
ta consistere. Eandem quoque sententiam Auer-
roes in commentar. 18. in 12. librum Metaph. &
cap. 2. lib. de substantia artis, & Auicenna in 16. lib.
de Animalibus c. 1. & Cōciliator differentia 59. &
111. & Gêtilis, Ioannes, Fernelius, Valeriolæ, & alij
complures verissimam esse confirmant. Ad quam
illud spectat, quod habet Hippocrates in memo-
rato Aphorismo; eos, qui crescunt, plus innati
caloris habere, quam habeant alio tempore. Et
illud, tum apud ipsum, tum apud Galenum in
commentar. 5. in 6. librum de vulgaribus mor-
bis particula 5. Animæ, quam illi vitalem spiritum
& calorem esse voluerunt, si ignescat, priora
munera obire non posse; sed totum corpus per-
dere & velut ignem liquefacere. Ac demum vir-
tus illa, quam ad celestium similitudinem ver-
gentem in spiritu esse tradidit Auicenna in libr.
de medicamentis cordis, tractatu primo, capite
secundo.

At quam medicorum, quæ Philosopho-
rum vox non sit Aristotelis dignitate & opinio-
ne inferior? Aperta est illius sententia in cap. 3.
libri 2. de animalium procreatione; calorem
hunc vitalem neque ignem esse, neque ab igne
originem ducere; sed præstantiorem aliquam
naturam habere, quæ proportionem respondeat
elemento stellarum. Quippe ignis nullum ani-
mal procreat, sed destruit potius: vitalem autem
calor & celestis benefici omnino sunt & saluta-
res, cunctasque viuentia tum procreant, tum re-
stantant & fouent. Et in 1. cap. eiusdem libri fici-
tatem docuerat rem esse inimicissimam vitæ, hu-
morem amicissimum: quare cum nihil sit amicis-
simum vitæ, quam vitalem calor; hunc humidum esse
oportet, non siccum & igneum. Idem in cap.
2. libri 4. Meteororum, putredinem definiuit
proprij & natui caloris interitum esse in quo-
uis humore, ab alieno profectum calore, qui
rei est continentis. Ea verò, quæ putrescunt,
igneæ non sunt: cum ignis putrescat nunquam,
vt idem exposuit, tum eo loco, tum in lib. de
longitudine & breuitate vitæ capite 3. & probl.
20. section. 25. Quare in probl. 18. section. 26.
cum quaesiuisset, Cur Auster feridus halitus
causa sit; eam respondit esse causam quod
res hu-

Secunda opinio.

res humidus & calidas efficit; hæc autem maxime putrescunt. Si ergo naturalis calor putrescit, humidus esse debet, non siccus & igneus. Sed in lib. illo de longitudine & breuitate vite an non hoc tanquam certum posuit, vitam humore calido seu humore & calore contineri, siccum verò & frigidum certam interitus causam adducere? Quod si calor innatus adiunctam haberet siccitatem, quæ calorem acuit, quis non videt eum exito futurum, non salutem? Idcirco copiosum calorem addidit causam esse vite longinquioris, quia diutius resistit siccitati intentum molienti: magnamque vim caloris prorogare vitam, quoniam prohibet, ne humor frigore concreseat & pereat: caloremque hæc in quibusdam pinguem seruati ad siccitatem & refrigerationem arcendam, in alijs alio sicci genere præditum esse. Et paulò post plantas adiunxit diuturnioris esse vite, quam animalia; quòd humorem habeant minus dilutum. Quibus omnibus verbis aperte significauit naturalem calorem non esse siccum, sed humidum; nec vitam nostram exhaustire perpetuò, sed fouere potius & custodire. Addidit quoque in eodem lib. humorem calidum esse vite & accretionis causam. At eadem est cognatio caloris & humoris, quæ est humoris & caloris: & vt humorem vitalem dicimus esse calidum, sic vitalem calorem humidum esse asserimus. **Q**uæ sicut Aristoteles ita de humore locutus est in eo lib. sic in 2. de anima, & in lib. de sensu & sensibili calorem dixit augere & alimentum gignere: nullam autem pronuntiauit habere vim, vt diminuat animal & conficiat; quod igneus calor facit.

*Calorem vitalem
aëreo magis quàm
igneo similem
esse.*

Relinquitur igitur, si standum sit Aristoteli, calorem viuents humidum esse: ac proinde calori potius aëreo, quàm igneo similem. Calor namque naturalis cum sit aucter & dux vite, qualitatem eam comitem habere debet, quæ vite focia est, non mortis. Quis enim non videat eum esse illius materiae qualitatem, quæ proximum est vite subiectum? At hæc materia humida est & calida, oleo persimilis atque ad exardescendum & nutriendum facilis. Quod si is calor esset siccus, quo esset maior eò sicciore. Et cum eundem ipsam qualitibus omnibus superiorem esse oporteat, sequeretur, calorem hunc, quem vitalem appellamus, celeriter interempturum esse animal: cum ignis acerrimus sit vite hostis, qui si vincat cætera elementa, actum est de illorum salute. Video tamen medicos omnes & Philosophos vna voce pronuntiare, eam corporis constitutionem, quæ plus habeat natini caloris, longinquioris temporis esse. Quo fit, vt si calor is esset siccus, calida & sicca temperatio diuturniorem haberet vitam, quàm reliquæ omnes constitutiones: immò, quæ maximè cholericæ esset, longinquissimam degeret vitæ. Verum quis ignorat siccitatem esse qualitatem mortis; & quòd siccius fuerit animalis corpus, eò esse ad omnem vitæ ruinam procliuus: contra verò vitam in humore conseruari, caloremque totius esse vitæ optimum defensorum?

Quoniam elementarem non esse.

Ergò hunc natura humidum & aëreum potius, quàm siccum & igneum esse oportet. Quippe is consequitur animam tanquam eius af-

fectio; influentemque temperationem constituit, atque operationum vitalium proprium est & singulare instrumentum. Igneus autem & elementaris calor productionem animæ antecedit, velut materia & corporis dispositio, atque ad innatam temperationem pertinet, vt qualitas elementorum propria, quæ illorum ipsorum beneficio in omnibus quoque mixtis reperitur. Et quidem si innatam illam elementorum elementarumque qualitatum temperationem spectes, in nostris sanè & verò etiam omnium viuentium corporibus elementa frigida dominantur, præsertim terra, non ignis. Dum igitur in influente & actiua temperatione abundat calor, isque omnia vitæ munia exequitur, nequaquam is igneus aut elementaris esse potest. Etenim si esset, quemadmodum in omnibus naturalis hic calor abundat, sic animalia omnia calida & sicca, hoc est ignea & cholericæ temperationis essent. Deinde cum operationes vitæ ab anima immediatè proficisci nequeant, sed eam necesse sit instrumento aliquo vti: hoc igneum & elementarem calorem esse non posse duo testantur. Alterum, quòd hic calor in corporibus nostris magnopere fractus est & tenuis, aliarumque qualitatum permissione plurimum impeditur, ne tam vehementer operetur, quàm est in viuentibus necessarium, quæ vehementissimum omnino calorem postulant. Quare etsi calorem naturalem dictum sit aëreo esse persimilem, quòd humidus uterque sit, hoc tamen vel maximè argumento ostenditur aëreum planè eum non esse. Quoniam aëris calor tum propter aliarum qualitatum permissionem caligatus maximè est & exilis: tum propter cognati humoris societatem tam hebetatus in agendo, vt vel in ipso aëre, in quo purus est, sincerus, & integer, minimèque diminutus & fractus, vix tenuem actionem retineat. Igneus vehementior est ad agendum, quòd focia siccitas agendi vim non parum acuat. Sed & is in nobis magnopere fractus est: & natius calor humidus est, non siccus. Alterum argumentum est, quòd quamuis accidens dum coniunctum est cum substantia & quatenus illius instrumentum operatur, præstantissimos possit & sua natura superiores effectus producere: illud tamen oportet cum illa proportionem quandam habeat, iuaque natura sit aptum & accommodatum functionum earum instrumentum. At quæ tandem proportio elementaris caloris cum anima? Sua enim conditio & natura deterioris multò, immò & deterrimæ formæ, hoc est elementaris, proprium instrumentum est; animæque meliores opes quaerit. Si perfectissimus & omnibus suis gradibus absolutissimus calor ad infirmas quasdam operationes igni famulatur; quis eum parte maxima diminutum ac propè extinctum, instrumentum esse animæ credat ad functiones omnium admirabilissimas? Cum enim accedens & instrumentum non accipiat ab anima aut substantia, cum qua iungitur, vim vllam agendi; sed solam actionis determinationem ac moderationem; si illud sua natura debile sit, atque ad agendum inefficax, eandem semper imbecillitatem, atque ineptitudinem ad effectus illos producendos habebit. Autum quædam

B ij

certè & similia complura vi & actione natui caloris soluantur & ad viuientis temperationem adducuntur; quod ignis calor vel intensissimus non potuisset. An non in magnete lapide ad trahendum ferrum atque in ceteris mistis inanimis ad alias atque alias, quæ visuntur in singulis, operationes perficiendas quadam qualitates ab elementaribus longè diuersæ creduntur inesse: Quidni ergo in viuientibus concedantur, in quibus admirabiliores multò & præstantiores cernuntur effectus: Alio qui mistorum quòque inanimorum operationes elementari cuiusque qualitati attribuatur, quæ cum forma cuiusque misti propria coniuncta fuerit. Hoc cum ab omni ratione abhorreat; concludamus operationes hæc viuientium proprias beneficio & ope fieri nobilioris cuiusdam superioris caloris animantium duntaxat proprij. Neque (quod aliqui ex recentioribus opinantur) opus esse virtutem aliam occultam fingere ad omnia hæc viuientium munera exequenda: Cum solus hic calor minus omnium sit auctor atque perfectior.

HVIC CALORI FRIGVS
aduersari.

CAPVT XIII.



E cuius natura illud quoque dubitatur, an contrarium habeat & aduersetur frigori. Principio constat, calorem hunc naturalem priuantem saltem oppositionem habere. De contrarietate autem positua Io. Fernelijs, Valeriola, & quidam alij constanter asserunt eum esse persimilem cælesti luci, quæ omni contrarietate caret: & ideo neque frigori aduersari. Argumento est; tum mortis illa definitio ab Aristotele exposita in lib. de respiratione cap. 14. mortem non esse aliud, quam extinctionem calidi. Tum quia hic calor fouetur magnopere & conseruatur frigidi aëris inspiratione: potius autem extingui & interire deberet, si qualitates hæc contrarietatem haberent.

Prima opinio.

2. Quorum sententia mihi quidem videtur probabilis & honesta; non tamen necessarijs rationibus confirmata. Ac primum quidem ex eo, quod sic libuerit Philosopho definire mortem, morsque sit extinctio caloris & priuatio vitæ; nulla duci probatio potest. Fieri enim potuit, vt calor ille interimeretur à contrario atque inde profecta sit mors. Deinde verò calorem illum frigidi aëris inspiratione foueri; præterquam quod omnis calor id requirit ne suffocetur; nescio quàm verè dicatur. Cum planum sit aëre illo frigido temperari ac minui calorem cum, qui est in corde: vt ea temperatione seu temperato calore conseruetur animalium vita, quæ vehementi nimium & immoderato extincta breui fuisset. Hoc autem verè dici, illud est magno argumento; quod nec in plantis nec in reliquis animalium partibus calor aëre hoc inspirato refrigeretur. Si igitur calor cordis, qui vehementissimus est, inspiratum aërem suscipit, propterea suscipit, vt ab eo temperatus aptior sit ad animalis vitam conseruandam. Quocirca illud ipsum, quod ij auctores maximum suæ sen-

sentia præsidium esse voluerunt, eam potius euerit ac tollit. Namque si naturalis calor remittatur à frigore, & remissio contrarij permissione fieri debeat, vt pluribus in locis auctor fuit Aristoteles, maxime verò in tex. 19. libri 5. Phys. necesse est calorem illum & frigus esse contraria. Addam, in lib. de longitudine & breuitate vitæ cap. 2. scriptum fuisse, fieri nunquam posse, vt aliquid sit in materia, quod contrarium non habeat: duobusque modis calorem hunc interire posse; quorum alter est à contrario & hostili frigore. Neque enim obstat propositio illa, quæ est in tex. 10. lib. 1. de cælo; Vni vnum est contrarium. Propterea quod frigori nil aliud contrarium facimus, quàm calorem: siue ille sit elementaris, siue naturalis & viuientium proprius. Quippe diuersitas hæc comparatione frigoris accidentaria profus est; quamuis caloribus ipsis, qui distinguuntur, sit essentialis.

INNATVM HUMIDVM A
vitali calore non dissipari,
sed refici.

CAPVT XIII.

C Igitur ea est caloris huiusce natura, conficitur necessariò, cum nullo modo innatum & primigenium humidum exhaurire, quemadmodum medicorum plerique sentiunt; sed fouere, reficere, & quàm diligentissimè potest, tueri & conseruare. Neque enim adducat vnquam, vt credam qualiter eam, quæ vitalis maxime est, quæque ad viuentium omnium conseruationem comparata est à natura, interitum illis & perniciem in omni vita machinari; alteram illam qualitatem dissipando ac deuorando, quæ vitæ omnis principium est & fundamentum. Eam enim, dum exhauriret, adferet interitum viuenti, non conseruationem. Immo verò si calor hic corrumpat suum subiectum, cum hoc sit calidum & humidum, neque corrumpi humor possit, quia calor etiam ipse extinguitur, idem corrumpet seipsum: Certissimum quoque est Philosophorum omnium effatum: Actionem quamlibet effici à contrario. Quapropter si is agit in suum humidum, calorem oportet humori esse contrarium. Et quoniam hæc qualitates per se nequaquam contrariæ sunt: calorem hunc oportet esse sicum, & humorem frigidum (sic enim ignis in alienum humorem agit propter adiunctam sibi siccitatem aut propter frigus humori copulatum,) at neque viuentium calor est sicus, neque humor frigidus; sed calor humidus & humor calidus. Quæ igitur inter eos possit esse actio, cum vtraque qualitas miro concordia vinculo adstricta teneatur? Et humor ille quandam aliam habeat contrarietatem siccitatis & calor frigoris; neque vni possint esse plura contraria. Tum demum si flammæ naturam noster hic calor imitatur in eo, vt humidum semper depascat; quando is maior fuerit ac robustior, magis vehementiusque depascet: minus verò consumet, quando fuerit imbecillior. Quæ igitur ratione euenit, vt quæ animantes maiorem habent calorem, diutius conseruentur & viuant,